

Sygn. akt I ACa 238/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSA Paweł Rygiel (spr.)</i>
Sędziowie:	SSA Józef Wąsik SSA Piotr Rusin
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 12 kwietnia 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa B. K. oraz W. K. i J. K. działających przez przedstawiciela ustawowego B. K.

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 7 grudnia 2012 r. sygn. akt I C 730/11

1. prostuje zaskarżony wyrok poprzez wykreślenie w jego komparycji słów:” przy udziale po stronie pozwanej interwenienta ubocznego (...) S.A. z siedzibą w W.”;

2. oddala apelację;

3. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów do niepodzielnej ręki kwotę 2 700zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

sygn. akt I ACa 238/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy:

- zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powódki B. K. kwotę 10.000 zł oraz na rzecz powodów: W. K. i J. K. kwoty po 25.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 9 października 2008 r. do dnia zapłaty;

- zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów: W. K. i J. K. kwoty po 9.094,84 zł tytułem skapitalizowanej renty za okres od listopada 2004 r. do września 2008 r.;

- zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów: W. K. i J. K. kwoty po 180 zł tytułem renty za okres od października 2008 r. do lutego 2011 r.;

- zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów: W. K. i J. K. kwoty po 180 zł miesięcznie tytułem renty, począwszy od marca 2011 r. do grudnia 2012 r., z ustawowymi odsetkami w przypadku każdorazowego opóźnienia w zapłacie;

- zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów: W. K. i J. K. kwoty po 300 zł miesięcznie tytułem renty, począwszy od stycznia 2013 r., z ustawowymi odsetkami w przypadku każdorazowego opóźnienia w zapłacie;

- oddalił powództwo w pozostałej części,

- zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów do niepodzielnej ręki kwotę 13.035,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd I instancji ustalił, że w dniu 15 października 2004 r. w W. doszło do wypadku, w którym śmierć poniósł P. K. – mąż powódki B. K. i ojciec powodów: W. K. i J. K..

Sąd Rejonowy w Wieliczce wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2005 r. (sygn. akt II K 136/05) uznał B. K. i K. W. za winnych umyślnego naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym i doprowadzenia do zderzenia kierowanych przez nich pojazdów, w następstwie czego śmierć poniósł pasażer P. K.. Podstawową i zasadniczą przyczyną zaistniałego wypadku było naruszenie ruchu drogowego przez B. K., która nie ustąpiła pierwszeństwa przejazdu. Znak „STOP” zmusza do bezwzględnego zatrzymania pojazdu przed wjazdem na skrzyżowanie z drogą główną. K. W. przyczynił się natomiast do wypadku kierując swoim pojazdem z prędkością zderzeniową w wysokości 64 km/h pomimo obowiązującego administracyjnego ograniczenia do 40 km/h. Jego przyczynienie nie jest wyższe niż 40 %.

K. W. objęty był ubezpieczeniem w zakresie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w ramach umowy ubezpieczenia zawartej przez Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W., które – co do zasady – uznało swą odpowiedzialność za skutki przedmiotowego zdarzenia.

Sąd poczynił także ustalenia dotyczące sytuacji życiowej i majątkowej powodów. Wskazał, że B. K. i P. K. byli małżeństwem od 30 września 1995 r. W dniu (...) urodził się ich syn J. K., natomiast dnia (...) urodziła się córka W. K..

Mieszkali w rodzinnym domu zmarłego w S. wraz z jego rodzicami i rodziną jego siostry. Zmarły przed śmiercią zatrudniony był od 9 lat w P.P.U.P. Poczta Polska Urząd Przewozu Poczty w K. na pełny etat na stanowisku kierownika ambulansu. Obowiązująca w dacie wypadku umowa o pracę zawarta była na czas nieokreślony. Zarobki zmarłego z tytułu umowy o pracę wynosiły w 2003 r. od 3.136,16 zł netto do 1.035,57 zł netto, a w 2004 r. od 2.171,20 zł netto do 1.494,47 zł netto, średnio 1.800 zł netto. Nadto od dnia 1 września 2004 r. rozpoczął on prowadzenie własnej działalności gospodarczej. Dochód za pierwszy miesiąc prowadzenia działalności wyniósł 639,96 zł netto, a przychód 1.680 zł. P. K. zwiększał swoje kwalifikacje zawodowe – studiował zaocznie w Profesjonalnej Wyższej Szkole (...) w K. na kierunku (...) i (...).

Powódka B. K. w okresie od 1 grudnia 2000 r. do 21 sierpnia 2004 r. pracowała jako sprzedawca, następnie nie pracowała – zajmowała się wychowywaniem dzieci i prowadzeniem gospodarstwa domowego. Wynagrodzenie zmarłego pozwalało na podjęcie decyzji o dobrowolnym zrezygnowaniu z pracy.

Sytuacja materialna rodziny była stabilna. Natomiast plany rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej i przychód oraz dochód osiągnięty w pierwszym miesiącu tej działalności świadczyły o możliwości wzrostu dochodów rodziny powodów w przyszłości. W dniu wypadku zarobki zmarłego stanowiły jedyne źródło dochodu i utrzymania całej rodziny.

Zmarły oprócz dostarczania środków finansowych na zaspokajanie potrzeb rodziny wykonywał także bieżące prace w gospodarstwie domowym i pomagał powódce w wychowywaniu dzieci. Relacje w rodzinie były bardzo bliskie.

Powodowie utrzymują się z renty rodzinnej w wysokości 870 zł. Zasiłek rodzinny na każde dziecko wynosi 91 zł oraz dodatek do zasiłku rodzinnego w wysokości 170 zł na każde dziecko. Okresowo przyznawany jest dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego w wysokości 100 zł na każde dziecko. Powódka otrzymuje także od strony pozwanej na rzecz dzieci comiesięczną rentę alimentacyjną w wysokości po 120 zł miesięcznie.

Po śmierci P. K. sytuacja finansowa powodów uległa pogorszeniu. Dzieci rosną, systematycznie potrzebują nowych podręczników, ubrań. Powódka daje rodzicom co miesiąc 200 zł za energię elektryczną, płaci ubezpieczenie na życie w kwocie 157 zł miesięcznie, 55 zł miesięcznie za Internet, 25 zł miesięcznie za telefon. Opłata za wycieczki szkolne wynosi np. 350 zł za 3 dniową wycieczkę dla J. K.. J. K. jest pod stałą opieką laryngologa, jest alergikiem. Lekarstwa dla niego kosztują 100 zł (na 3 miesiące). Dzieci są pod stałą opieką okulisty. Początkowo wydatki były bardzo wysokie, bowiem co pół roku trzeba było zmieniać szkła i był to wydatek ok. 700 zł. Każda zmiana szkieł to wydatek rzędu 70 zł. Zmiana szkieł następuje co pół roku. Koszt podręczników na rok szkolny dla J. K. to wydatek 400 zł, a zeszyty i inne przybory ok. 100 zł. W. K. korzysta z podręczników po swoim bracie, zeszyty i inne przybory szkolne pochłaniają kwotę ok. 100 zł w roku szkolnym. Plecaki do szkoły kosztują 120 zł i wystarczają na 3 lata. Dużo jest różnych wydatków na początku każdego roku szkolnego. Koszulki, spodenki, obuwie sportowe kosztują 40-50 zł. Kurtka dla J. K. kosztowała 120 zł, a spodnie 60 zł. Kurtka dla W. K. kosztowała 119 zł, a inne, niezbędne ubrania 300 zł.

Sąd ustalił, że pozwany zakład ubezpieczeń, pismem z dnia 10 lipca 2008 r. potwierdził zarejestrowanie szkody, a następnie pismem z dnia 18 sierpnia 2008 r. wezwał pełnomocnika powodów o przedłożenie dodatkowej dokumentacji, co zostało uzupełnione pismem z dnia 7 sierpnia 2008 r. Decyzją z dnia 12 sierpnia 2008 r. pozwany uznał swoją odpowiedzialność za zaistniały wypadek i wypłacił na rzecz powódki B. K. kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane w wyniku wypadku obrażenia ciała. Decyzją z dnia 15 października 2008 r. przyznał na rzecz powoda J. K. i powódki W. K. kwoty w wysokości po 25.000 zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci osoby bliskiej. Odmówił jednakże przyjęcia odpowiedzialności i wypłaty stosownego odszkodowania w zakresie roszczeń powódki B. K.. Odpowiedzialność swą ograniczył jedynie do 40% wobec przyznania się powódki B. K..

Decyzją z dnia 4 marca 2009 r. ubezpieczyciel przyznał na rzecz małoletnich powodów miesięczną rentę w wysokości po 120 zł, przyjmując swoją odpowiedzialność za skutki zdarzenia na poziomie 40%.

Decyzją z dnia 17 kwietnia 2009 r. pozwany ubezpieczyciel przyznał na rzecz powodów skapitalizowaną rentę za okres od 10 lipca 2005 r. do 31 marca 2009 r., podnosząc, iż świadczenia za okres od listopada 2004 r. do 9 lipca 2005 r. uległy przedawnieniu. Podtrzymał stanowisko w przedmiocie utrzymania swojej odpowiedzialności za skutki wypadku na poziomie 40%.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał zgłoszone przez powodów roszczenia za uzasadnione.

Nie kwestionując oceny, że powódka B. K. przyczyniła się do wypadku, a w związku z tym jej roszczenie ograniczone jest do 40 % szkody, Sąd wskazał, iż roszczenia dochodzone przez małoletnich powodów mają samodzielny charakter i na ich wysokość nie ma znaczenia fakt przyczynienia się B. K. do powstania wypadku, w wyniku którego śmierć

poniósł ich ojciec, skoro ani P. K. ani też małoletni powodowie nie przyczynili się do wypadku z 15 października 2004 r. Dla wysokości roszczeń małoletnich powodów nie ma znaczenia zachowanie jednego z kierujących pojazdem. Tym samym bezzasadne jest obniżenie świadczeń należnych powodom z uwagi na treść art. 362 kc.

Odwołując się do przesłanek określonych art. 446 § 3 kc Sąd Okręgowy uznał, że odszkodowanie należne każdemu z powodów z tytułu pogorszenia ich sytuacji życiowej na skutek śmierci P. K. wynosi 50.000 zł. Skoro strona pozwana wypłaciła małoletnim powodom w postępowaniu przedsądowym kwoty po 25.000 zł, to należało zasądzić różnicę tj. po 25.000 zł. Z kolei B. K. strona pozwana odmówiła świadczenia. Kwota 10.000 zł, która została przyznana powódce stanowiła zadośćuczynienie pieniężne za doznane w wyniku wypadku obrażenia ciała. Gdyby nawet przyjąć przyczynienie się powódki w 60 %, to biorąc pod uwagę, że odpowiednie odszkodowanie stanowi kwota 50.000 zł, to zasadne jest zasądzenie powódce 10.000 zł z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej wskutek śmierci męża.

Zasądzając odsetki od przyznanych kwot Sąd odwołał się do treści art. 817 § 1 kc, Strona pozwana przyjęła zawiadomienie o szkodzie w dniu 10 lipca 2008 r., maksymalny termin 90 dni na likwidację szkody upłynął w dniu 8 października 2008 r. i dlatego Sąd zasądził ustawowe odsetki od dnia następnego.

Wreszcie, na podstawie art. 446 § 2 kc Sąd zasądził rentę na rzecz małoletnich powodów. Przyjmując, że właściwą wysokością należnej renty jest kwota 300 zł oraz, że bezzasadnie ubezpieczyciel obniżył należne powodom świadczenia o 60 %, zasądził kwoty po 180 zł miesięcznie za okres, w którym pozwany wypłacał powodom rentę w wysokości po 120 zł miesięcznie oraz po 300 zł na przyszłość. Sąd zasądził także skapitalizowaną rentę przyjmując za podstawę kwoty po 300 zł miesięcznie, w tym za okres, w którym – według strony pozwanej – roszczenia powodów były przedawnione. Sąd podkreślił, że szkoda wynikała z przestępstwa, a zatem zastosowanie w sprawie znajduje art. 442¹ § 2 k.c., który modyfikuje zasady przedawnienia roszczeń bez zróżnicowania ich gatunku na jednorazowe czy okresowe. Gdyby nawet przyjąć, że znaczenie ma charakter roszczeń, a świadczenie o rentę ma charakter okresowy, periodyczny i zgodnie z art. 118 k.c. przedawnienie wynosi 3 lata, to podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi naruszenie art. 5 k.c. z uwagi na wiek powodów, ich sytuację osobistą i majątkową.

Od powyższego orzeczenia, w części obejmującej zasądzone kwoty tytułem odszkodowania, co do kwoty 2.700 zł zasądzonej tytułem skapitalizowanej renty za okres od listopada 2004 r. do lipca 2005 r. oraz co do odsetek za okres od dnia 9 listopada 2008 r. do dnia zapłaty, apelację wniosła strona pozwana. Apelujący zarzucił naruszenie prawa materialnego tj.:

- art. 6 kc w zw. z art. 446 § 3 kc poprzez błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że wskutek zdarzenia z dnia 15 października 2004 r. nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów, dające podstawy do uznania, iż odpowiednimi kwotami tytułem odszkodowania SA kwoty po 50.000 zł;

- art. 817 kc poprzez jego zastosowanie oraz art. 481 kc poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, że odsetki powinny być zasądzone od terminu określonego w tym przepisie, podczas gdy odsetki od odszkodowania na zasadzie art. 446 § 3 kc, którego wysokość została ustalona w toku procesu, winny być zasądzone od dnia wyrokowania;

- art. 118 kc w zw. z art. 442² kc poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, iż art. 442¹ kc modyfikuje zasady przedawnienia roszczeń, podczas gdy renta stanowi roszczenie okresowe i stosownie do treści art. 118 kc podlega trzyletniemu okresowi przedawnienia;

- art. 5 kc w zw. z art. 117 kc i art. 118 kc poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia stanowi nadużycie prawa i czynność sprzeczną z zasadami współżycia społecznego.

W uwzględnieniu podniesionych zarzutów pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powodów odszkodowanie w kwotach po 10.000 zł (na rzecz B. K.) i po 25.000 zł (na rzecz małoletnich powodów), oddalenie powództwa w zakresie skapitalizowanej renty za okres od listopada 2004 r. do lipca 2005 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2008 r. do dnia

zapłaty, poprzez stosunkowe orzeczenie o zwrocie kosztów procesu przed Sądem I instancji oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Pozwany wniósł o ewentualne uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Przede wszystkim należy odnotować, że w toku postępowania apelacyjnego ujawniono, że doszło do połączenia pozwanego ubezpieczyciela ((...) SA w W.) i interwenienta ubocznego ((...) SA w W.) i (...) W. wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przejmowanej spółki (odpis z KRS – k.397). W związku z utratą podmiotowości przez dotychczasowego interwenienta ubocznego i przejścia przysługujących mu praw na stronę pozwaną należało wyeliminować interwenienta ubocznego z dotychczasowego postępowania i na podstawie art. 350 kpc sprostowano komparycję zaskarżonego wyroku (pkt 1 sentencji).

Apelacja strony pozwanej nie może odnieść zamierzonego skutku.

Ustalenia dokonane w pierwszej instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Zostały dokonane w oparciu o wszystkie zaferowane dowody, których ocena mieści się w granicach wyznaczonych art. 233 § 1 kpc. Ustalenia te nie są też kwestionowane przez żadną ze stron.

Podkreślić zatem należy, że okoliczności opisujące dotychczasową sytuację życiową i majątkową rodziny K., jak też dotyczące sytuacji powodów po śmierci P. K. nie są sporne.

W tym stanie rzeczy w pełni należy podzielić ocenę prawną dokonaną przez Sąd I instancji, a obejmującą wykładnię przepisu art. 446 § 3 kc oraz subsumcję tego przepisu pod ustalony stan faktyczny. Prowadzi to do zaakceptowania konkluzji, iż uzasadnione było przyznanie każdemu z powodów odszkodowania w kwotach po 50.000 zł.

Uwzględnić należy, że zmarły P. K. był osobą młodą. W chwili śmierci osiągał dochody z pracy stałej w wysokości średnio 1.800 zł netto, rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej i już w pierwszym miesiącu osiągnął dochód w wysokości ponad 600 zł. Nadto studiując zwiększał swoje kwalifikacje, w związku z czym zasadny był wniosek, iż jego sytuacja była perspektywiczna. Uzasadnione było zatem przypuszczenie, że wraz z rozwojem prowadzonej działalności gospodarczej i zwiększeniem własnej kwalifikacji mógł on uzyskiwać znacznie wyższy dochód. W chwili śmierci męża powódka nie pracowała, mogąc poświęcić się wychowaniu dzieci. W oczywisty zatem sposób śmierć P. K. w znaczny sposób wpłynęła na pogorszenie sytuacji życiowej powodów, którzy mogli oczekiwać wraz z upływem czasu poprawy własnej sytuacji finansowej. B. K. mogła oczekiwać pomocy w wykonywaniu obowiązków rodzinnych, wychowaniu dzieci, wyborze ich drogi życiowej. Z kolei małoletni utracili oparcie jednego z rodziców, pomoc ojca w bieżących sprawach związanych ze szkołą, spędzaniem czasu, rozwiązywaniu problemów życiowych, wsparciu w dorastaniu i wyborze drogi życiowej. W tych warunkach przyjęcie jako odpowiednich tytułem odszkodowania kwot po 50.000 zł nie jest wygórowane. W przypadku małoletnich dzieci stanowi odszkodowanie w minimalnej wysokości uwzględniając, że – w perspektywie kilkunastu lat, do czasu ich przewidywalnego usamodzielnienia się – odszkodowanie to przekłada się na kwoty po kilkaset złotych rocznie. Także kwota odszkodowania na rzecz B. K. jest odpowiednia, uwzględniając pogorszenie jej sytuacji życiowej. W konsekwencji trafność kwestionowanego rozstrzygnięcia w tej części nie budzi wątpliwości.

Chybione są wszelkie zarzuty kwestionujące początkową datę świadczenia odsetkowego. Zważyć należy, że dochodzone w niniejszej sprawie świadczenia są świadczeniami pieniężnymi, nieterminowymi. Co do zasady zatem ich wymagalność związana jest z wezwaniem zobowiązanego do zapłaty. W niniejszej sprawie reguła ta jest modyfikowana dyspozycją art. 817 kc. Przedmiotowy przepis określa wymagalność świadczenia należnego od ubezpieczyciela i uwzględnia konieczność zweryfikowania przez zakład ubezpieczeń okoliczności stanowiących podstawę przyznania podmiotowi uprawnionemu świadczenia.

Tym niemniej zwrócić należy uwagę na specyfikę przedmiotowego świadczenia. Ustalenie wysokości odpowiedniego odszkodowania zależne jest od istnienia konkretnych okoliczności faktycznych. Określenie jego wysokości musi być dokonane z uwzględnieniem wszystkich okoliczności mających wpływ na rozmiar doznanej szkody majątkowej, a z woli ustawodawcy sąd orzekający ma swobodę w ustaleniu tej wysokości. Ocena musi być dokonana z odwołaniem się do całokształtu okoliczności faktycznych. To powoduje, że o dacie początkowej świadczenia odsetkowego przy zasądzeniu przedmiotowych świadczeń decyduje to, na jaką datę ukształtował się stan faktyczny będący podstawą oceny ich wysokości. O ile stan taki został ukształtowany w dacie wezwania do zapłaty, a co za tym idzie - wysokość świadczenia jest oceniana z odwołaniem się do tych okoliczności faktycznych, to odsetki należą się od daty wezwania do zapłaty, z uwzględnieniem dyspozycji art. 817 kc.

Takie okoliczności zachodzą w niniejszej sprawie. Stan faktyczny w chwili zgłoszenia roszczenia do pozwanego zakładu ubezpieczeń był ustabilizowany. Tym samym brak było jakichkolwiek podstaw do zasądzenia świadczenia odsetkowego od daty wyrokowania w niniejszej sprawie. Także i w tej części podzielić należy ocenę prawną Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny podzielił także w całości argumentację prawną Sądu I instancji odnoszącą się do oceny zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia. Przede wszystkim trafnie Sąd Okręgowy ocenił relację pomiędzy przepisem art. 118 kc a art. 442¹ kc. W szczególności brak jest podstaw do przyjęcia, że drugi ze wskazanych przepisów jest normą szczególną w stosunku do regulacji zawartej w art. 118 kc jedynie w części świadczeń odszkodowawczych i nie obejmuje takich świadczeń okresowych jak renta. Zważyć należy, że treść przedmiotowego przepisu, statuującego szczególne terminy przedawnienia, odnosi się do wszelkich roszczeń o naprawienie szkody, w tym także do roszczenia przewidzianego art. 446 § 2 kc. Z tych względów roszczenie małoletnich powodów o zasądzenie skapitalizowanej renty za kwestionowany w apelacji okres nie było przedawnione.

Niezależnie od powyższego podzielić należy ocenę, że także w przypadku przyjęcia, iż do przedawnienia doszło, to z uwagi na fakt, że powodowie są małoletni zasadna byłaby ocena prowadząca do nieuwzględnienia przedmiotowego zarzutu, a to z przyczyn powołanych przez Sąd Okręgowy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 kpc, orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania (art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc).